

УДК 338.439:330.47

О.І. Волот, ст. викладач

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Розглядаються основні тенденції розвитку харчової промисловості за останні роки, визначені основні проблеми та перспективні напрямки розвитку галузі. Обґрунтовано необхідність формування ефективної системи інформаційного забезпечення як системного процесу управління підприємствами.

Постановка проблеми. Харчова промисловість є важливою галуззю народного господарства, від якої залежить добробут українського народу. Сьогодні галузі харчової промисловості України значно відстають від аналогічних галузей високо розвинутих країн світу за рівнем інфраструктури, наявними виробничими потужностями, їх технічним і фізичним станом тощо.

Успіхи та невдачі українських, а також пострадянських підприємств харчової промисловості слід розглядати як результат взаємодії цілої низки чинників: зовнішніх (попит на ринку послуг, рівень доходів населення, стан розвитку науки, техніки тощо) і внутрішніх (стратегія підприємства, принципи його діяльності, наявність ресурсів та їхнє раціональне використання, інформаційне забезпечення, маркетинг та інші). Здатність підприємства пристосовуватись до зміни технологічних, інформаційних, економічних та соціальних чинників – гарантія не лише його виживання в сучасних складних економічних умовах, але й успішної діяльності в подальшому. Налагоджена система інформаційного забезпечення дозволяє якнайповніше і достовірно охарактеризувати зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, їх зміну, ухвалити оптимальне для кожної конкретної ситуації управлінське рішення. Все це усуває стан невизначеності, знижує ризики в діяльності підприємств, забезпечує їх більш стійкий розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості розвитку галузей харчової промисловості досліджували П.П. Борщевський, Л.В. Дейнеко, А.О. Заїнчковський, Д.Ф. Крисанов, П.В. Осіпов, В.В. Прядко, М.П. Сичевський, Г.М. Тарасюк, Л.Г. Чернюк та інші [1]. Дослідженню питань інформаційного забезпечення управління підприємством присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів: Алачевої Т. І., Балабанової Л. В., Годіна В. В., Задорожного З. В., Корнеєва І. К., Лівощко Т. В., Мішина Ю. А., Пушкаря М. С., Сопка В. В., Ткаченка А. М., Череп А. В., Чумаченка М. Г., Шляги О. В. та інші. Разом з тим, визначення основних проблем розвитку підприємств харчової промисловості, вивчення економічних та інформаційних чинників їх розвитку, продовження розгляду процесів удосконалення інформаційного забезпечення підприємств харчової промисловості зумовлює актуальність цієї теми.

Мета статті. Завданням цієї публікації є оцінка сучасного стану і перспектив розвитку підприємств харчової промисловості та теоретичне обґрунтування необхідності інформаційного забезпечення як системного процесу управління підприємствами.

Виклад основного матеріалу. Харчова промисловість є одним з системоутворюючих елементів економіки України. Роль галузі в повноцінному забезпеченні населення країни продовольчими товарами, тісний зв'язок з сільським господарством, участь у формуванні експортного потенціалу визначають її стратегічне значення. Ефективна, високопродуктивна, динамічно зростаюча харчова промисловість є пріоритетом у забезпеченні економічної безпеки держави і досягненні високої національної конкурентоздатності.

За обсягом реалізованої продукції в Україні за 2010 рік виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів займає третє місце (18,1 %) після виробництва та

розподілення електроенергії, газу та води (перше місце – 21,3 %) та металургійного виробництва (друге місце – 18,8 %) (рисунок 1).

Рис. 1. Розподіл обсягу реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2010 році (відсотків до загального обсягу)

Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

Всього в Україні промислове виробництво харчових продуктів на сьогодні здійснює близько 22 тисяч промислових підприємств, де зайнято майже три мільйони осіб. Асортимент продукції налічує понад 4 тисячі найменувань.

Основними засадами розвитку вітчизняної харчової промисловості є задоволення широкого спектру попиту споживачів. На долю продовольчих товарів припадає понад 60 % особистого споживання матеріальних благ населення.

Десятий рік поспіль галузь забезпечує високі темпи зростання випуску продукції. Галузь у цілому працює стабільно, постійно нарощує обсяги виробництва. Щодо індексів промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, то за 2000-2010 роки видно, що індекс знизився (з 123,1 % у 2000 році до 103,2 % у 2010 році), але у 2010 році в порівнянні з попереднім індекс зріс на 9,2 %, що є позитивним моментом для промисловості України (рисунок 2).

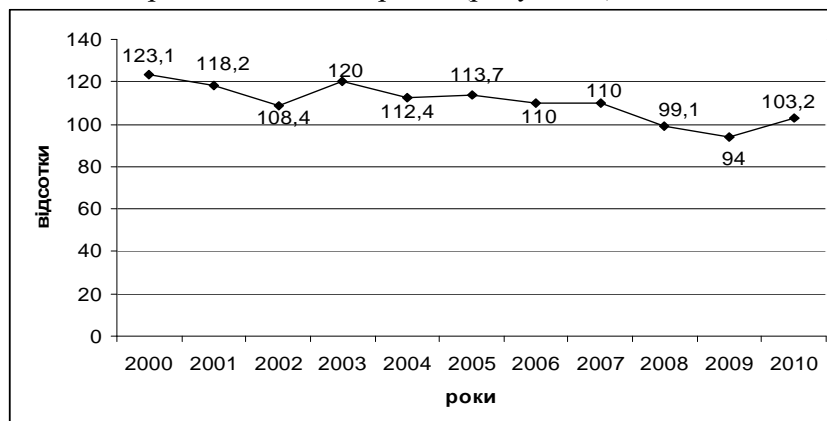

Рис. 2. Динаміка індексів промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (у відсотках до попереднього року)

Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

У структурі обсягів реалізованої промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів за 2010 рік найбільша частка припадає на виробництво олії і тваринних жирів – 18 %, виробництво напоїв – 16,9 %, виробництво м'яса і м'ясних продуктів – 13,2 %, молочної продукції – 12,7 %, консервування овочів та фруктів – 4,2 %, інших харчових продуктів (хліб і хлібобулочні вироби, цукор, виробництво какао, шоколаду тощо) – 26,1 % (рисунок 3).

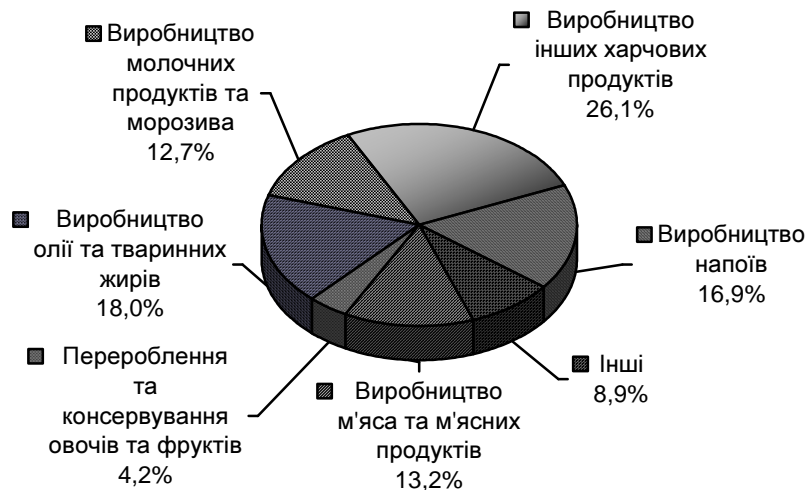

Рис. 3. Розподіл обсягу реалізованої продукції у виробництві харчових продуктів, напоїв у 2010 році

Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

У 2010 році реалізовано продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (у відпускних цінах без ПДВ і акцизу) на суму 124,8 млрд гривень (всі інші галузі 544,2 млрд. грн). За цим показником галузь займає одне з чільних місць і є потужним бюджетоформуючим джерелом.

За обсягом реалізованої промислової продукції за регіонами України за 2010 рік лідером є Донецька область (19,1 %). На другому місці – Дніпропетровська область (15,6 %), третє місце – м. Київ (13,8 %). Чернігівська область, на жаль, займає незначну частку в обсязі промислової продукції України і станом на 2010 рік має лише 1,1 %.

Харчова індустрія значною мірою визначає розвиток української економіки загалом, вона виробляє майже п'яту частину загального обсягу промислового виробництва в країні, робить вагомий внесок у формування державного бюджету. Щорічно до бюджетів усіх рівнів підприємства галузі вносять понад 7 млрд. грн.

Харчова промисловість здатна забезпечити продуктами харчування внутрішній споживчий ринок, має значний експортний потенціал.

На сьогодні харчова промисловість України вже має конкурентні на зовнішніх ринках цілі підгалузі. Це, перш за все, олійно-жировий комплекс, виробництво тютюнових виробів. Загалом, конкурентними є кондитерська, пивна безалкогольна, лікеро-горілчана та соледобувна промисловості.

Продукція харчової промисловості України постачається до багатьох країн світу. Найактивнішими споживачами української харчової продукції серед країн СНД протягом 2010 р. були Російська Федерація, Білорусь, Казахстан. Серед країн Європейського Союзу найбільші експортери: Італія, Німеччина, Нідерланди, Іспанія, Польща.

Зовнішньоторговельний обіг основних видів продукції харчової промисловості за 12 місяців 2010 року склав 7966,6 млн. дол США, що порівняно з відповідним періодом минулого року менше на 2138,1 млн. дол США або на 21,2 відсотка. Зовнішньоторгове-

льне сальдо позитивне і дорівнює 1161,5 млн. дол США, або 119,5 відсотка до показника відповідного періоду минулого року.

За цей період експортовано продукції на суму 4564 млн. дол США, що порівняно з минулим роком менше на 974,2 млн. дол США або на 17,6 відсотка.

З січня 2010 року імпортовано основних видів продукції харчової промисловості на суму 3402,5 млн. дол США. Порівняно з відповідним періодом минулого року їх імпорт зменшився на 25,5 відсотка або на 1164 млн. дол США.

Головним пріоритетом зовнішньоекономічної діяльності харчової промисловості є поступова інтеграція у світову економіку, нарощування та ефективне використання експортного потенціалу, забезпечення позитивного зовнішньоторговельного сальдо, забезпечення захищеності внутрішнього продовольчого ринку, виходячи з інтересів держави.

Порівняння наявних виробничих потужностей з обсягами виробництва продукції показує, що підприємства працюють з незначним завантаженням і мають можливість при зростанні попиту на внутрішньому і зовнішньому ринках і наявності сировинних ресурсів значно збільшити випуск продукції.

Харчова промисловість займає одне з перших місць за обсягом іноземних інвестицій в економіку України. В галузь вкладено понад 1,3 млрд. дол США в 2010 році. Власне саме харчова промисловість була однією з перших галузей, в які іноземні інвестори з початком лібералізації зовнішньоекономічної діяльності України спрямували свої кошти. Сфера спрямування іноземного капіталу в економіку розширювалась, що призвело до поступового скорочення питомої ваги харчової промисловості в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій та зростання їх абсолютної величини, однак у структурі інвестицій у промисловість частка галузі залишається значною, – станом на 1 січня 2010 року вона складала 20,3 % і за 2009-2010 роки розмір прямих іноземних інвестицій зріс майже на 9 % (з 1685,9 млн. дол США у 2009 р. до 1837,2 млн. дол США у 2010 р). Переважна частина прямих інвестицій сконцентрована у виробництві безалкогольних напоїв, пива, олійно-жирової продукції, кондитерських виробів. Незважаючи на фінансові труднощі, підприємства вкладають у розвиток технічної бази (поруч з іноземними інвестиціями) також власні кошти.

Разом з тим, у харчовій промисловості є багато складних проблем. Перш за все потребує удосконалення система контролю за якістю і безпекою харчових продуктів (з урахуванням прогресивного досвіду ЄС) та постійного моніторингу ситуації на ринках продовольства, що дозволить ефективно забезпечувати збут харчової продукції як на внутрішньому, так і на ринках інших країн.

В 2010 році від харчових підприємств країни до бюджетів всіх рівнів надійшло біля 21,5 млрд. грн податків і обов'язкових платежів, що на 0,8 млрд. більше ніж у 2009 році (на 3,9 %) та на 7,4 млрд. більше ніж у 2008 році (на 52,5 %) (рисунок 4).

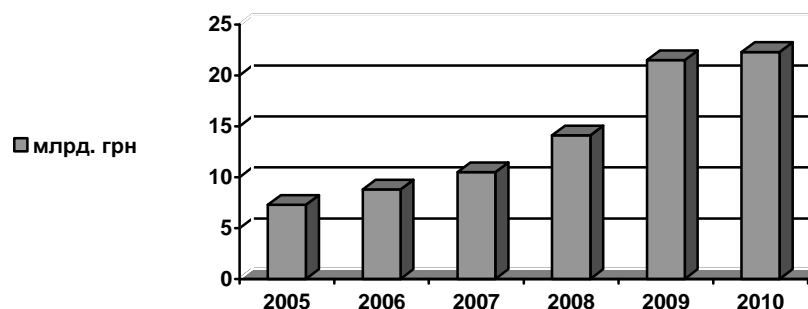

Рис. 4. Надходження до бюджетів від підприємств харчової промисловості за 2005-2010 роки
Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

Індекс споживчих цін (ІСЦ) у цілому по Україні у 2010 році становив 107,4 відсотка (до 2009 р.), у тому числі по продуктах харчування та безалкогольних напоях – 104,4 відсотка у порівнянні з 2009 р. Це є негативною тенденцією, оскільки перевищення ІСЦ на 4,4 % у харчовій промисловості може в майбутньому зменшити попит продукції. Хоча обсяг реалізації харчових продуктів зріс за 2010 рік у порівнянні з попереднім, все ж необхідно більше контролювати ціни на продукцію і, по можливості, намагатися знижувати, хоча б і в незначній мірі, щоб стимулювати зростання попиту на харчові продукти.

З початку 2010 року подорожчали: цукор (на 22,4 %), овочі (на 19,6 %), алкогольні напої та тютюнові вироби (на 18 %), масло та фрукти (на 16,1 %), сир і м'який сир (на 15,9 %), хліб і хлібопродукти (на 13,7 %), молоко (на 8,7 %), олія (на 7,7 %), макаронні вироби (на 6,6 %), безалкогольні напої (на 4,6 %), риба та продукти з риби (на 4,3 %), м'ясо та м'ясопродукти (на 4 %). Водночас знизилися ціни на яйця (на 12,7 %).

Індекс цін виробників харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2010 році (до попереднього року) становив 103 відсотки. У виробництві молочних продуктів та морозива ціни виробників зросли на 8,7 відсотка, м'яса та м'ясних продуктів – на 3,6 відсотка, хліба та хлібобулочних виробів – на 1,6 відсотка, напоїв – на 1,3 відсотка, цукру – на 0,2 відсотка.

Основним чинником, який визначає рівень виробництва харчової продукції, є стан купівельної спроможності споживачів, так як зростання доходів населення сприяє зростанню споживання населенням харчових продуктів, і в свою чергу сприяє зростанню обсягів виробництва. У таблиці 1 наведено основні види продукції та їх виробництво у 2000-2010 роках.

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції харчової промисловості України за 2000-2010 роки

Види продукції	Роки								Темп росту 2010/2009, %
	2000	2003	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Ковбасні вироби, тис. т	175	271	309	301	330	332	260	270	103,8
М'ясні напівфабрикати, тис. т	16	72,5	142	149	178	93,9	82	86	104,9
Масло вершкове, тис. т	135	137	120	104	100	84,8	75	77	102,7
Жирні сири, тис. т	67,5	173	274	217	246	249	229	213	93,1
Маргарінова продукція, тис. т	162	250	302	301	317	316	350	359	102,6
Борошно, тис. т	3076	2826	2943	2655	2908	3030	2734	2632	96,3
Хліб і хлібобулочні вироби, тис. т	2464	2335	2264	2151	2034	1978	1756	1579	89,9
Крупи, тис. т	296	294	342	322	318	363	350	373	106,6
Цукор-пісок, тис. т	1780	2486	2139	2592	1867	1571	1275	1805	141,6
Олія соняшникова нерафінована, тис. т	973	1257	1382	2080	2228	1867	2716	2946	108,5
Напої безалкогольні, млн. дал	67	125	169	176	196	173	145	147	101,4

Як видно з таблиці 1, виробництво деяких видів продукції у порівнянні з 2000 роком зменшується, хоч і не суттєво (вершкове масло, борошно, хлібобулочні вироби), але в більшості випадків спостерігається тенденція до збільшення обсягів виробництва, що виникло внаслідок збільшення попиту на ці види продукції. У 2010 році у порівнянні з попереднім виробництво основних видів продукції, хоч і не значними темпами, збільшується, що є позитивним моментом для харчової промисловості України.

Так, виробництво ковбасних виробів, у порівнянні з 2009 роком, збільшилось на 3,8 %; виробництво м'ясних напівфабрикатів зросло на 4,9 %; виробництво масла вершкового збільшилось на 2,7 %. Також збільшилось виробництво маргаринової продукції на 2,6 %, круп – на 6,6 %, цукру-піску – на 41,6 %, олії соняшникової – на 8,5 % та безалкогольних напоїв – на 1,4 %. Зменшилось виробництво таких видів продукції: жирні сири – на 6,9 %; борошно – на 3,7 %; хліб і хлібобулочні вироби – на 10,1 %.

За 2010 рік збільшення темпів приросту обсягів виробництва досягли: Черкаська (30,4 %), Одеська (25 %), Волинська (23,3 %), м. Севастополь (17,8 %), Миколаївська (10,5 %), Полтавська (10,4 %), Тернопільська (9,6 %), Львівська (9,5 %), Кіровоградська (9,3 %), Донецька (6 %), Київська (4,7 %), АРК (2,6 %) та Чернігівська (1,1 %) області.

Інші регіони демонструють зниження темпів росту виробництва харчової продукції. Падіння відбулось в Закарпатській (-30,1%), Луганській (-18,5%), Чернівецькій (-10,6 %), Сумській (-10,1 %), Рівненській (-7,5 %), Івано-Франківській (-4,7 %), Хмельницькій (-4,2 %), Дніпропетровській (-4,1 %), Харківській (-3,7 %), Вінницькій (-3,4 %), Херсонській (-3,1 %), Запорізькій (-2,1 %) та Житомирській (-1,1 %) областях.

Все ж, незважаючи на те, що істотна кількість регіонів має зниження темпів росту виробництва, переважна більшість регіонів демонструє збільшення темпів росту. Збільшення відбувається більшою мірою, ніж скорочення, завдяки чому в цілому по Україні все ж таки темп росту виробництва харчових продуктів у 2010 році зростає.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств харчової промисловості за 2005-2010 роки показує, що кількість прибуткових підприємств зменшується, а кількість збиткових у 2010 році, в порівнянні з попередніми роками, збільшується (таблиця 2).

Таблиця 2

Чистий прибуток (збиток) підприємств по виробництву харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2005-2010 роки, млн. грн

Рік	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	Фінансовий результат
2005	1487,5	62,6	2836,4	37,4	1348,9
2006	3118,5	64,8	5154,5	35,2	2036,0
2007	2096,8	66,1	4581,2	33,9	2484,4
2008	-5026,2	61,7	5687,3	38,3	10713,5
2009	3510,7	61,9	8189,1	38,1	4678,4
2010	2265,8	58,9	8072,7	41,1	5806,9

Фінансовий результат також має тенденцію до зниження, але в 2009-2010 рр., у порівнянні з 2008 роком, спостерігається стрімке зростання (з -5026,7 в 2008 році до 2265,8 в 2010 р.), що зумовлено виходом підприємств з фінансової кризи, яка почалася у 2008 році.

За даними Державного комітету статистики України, економіка витримала потужні «шоки», а саме: чергове підвищення ціни на природний газ, надзвичайно високу динаміку росту цін на нафту й інші ресурси, а також повномасштабне розгортання агроінфляції.

Виходячи з вищенаведених даних можна припустити, що прибуток по промисловості формує невелика кількість успішних підприємств та основну частину фінансового результату підприємства одержують від операційної діяльності.

При зростанні прибутку від операційної діяльності підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, рівень рентабельності цих підприємств від операційної діяльності залишається низьким (рисунок 5).

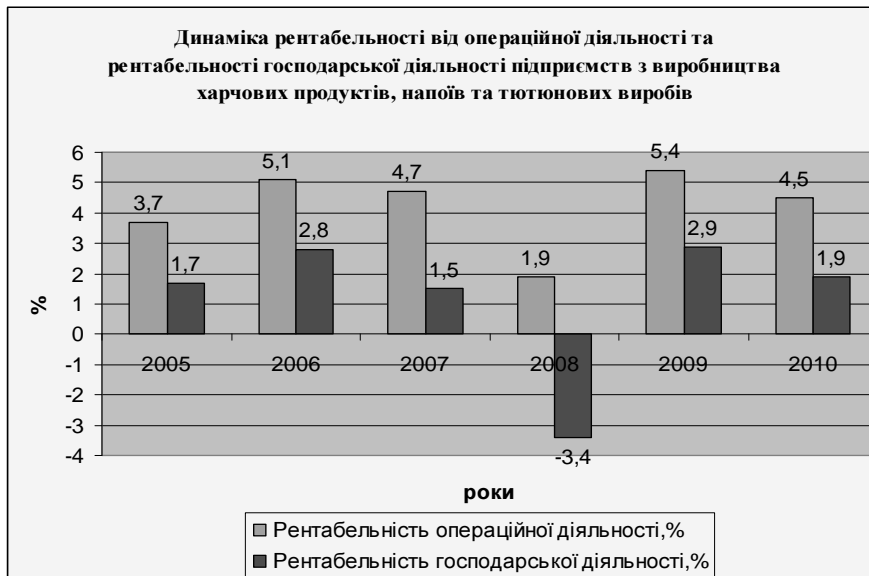

Рис. 5. Динаміка рентабельності підприємств харчової промисловості за 2005-2010 роки, %
Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

Подібний стан характеризує нерівномірний розвиток підприємств, про що свідчать фінансові результати як від операційної діяльності, так і від усієї діяльності (таблиця 3).

Таблиця 3

Рентабельність діяльності підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2005-2010 роки

Рік	Результат діяльності (прибуток, збиток), млн. грн		Витрати діяльності, млн. грн		Рівень рентабельності (збитковості), %	
	операційної	усієї	операційної	усієї	операційної	усієї
2005	3126,6	1487,5	84318,0	89963,0	3,7	1,7
2006	5376,1	3118,5	104740,6	111542,2	5,1	2,8
2007	6207,7	2096,8	132230,8	141541,6	4,7	1,5
2008	3403,0	-5026,2	178456,6	183554,3	1,9	-3,4
2009	10312,3	3510,7	191958,9	210569,8	5,4	2,9
2010	10510,2	2265,8	234635,2	263481,3	4,5	1,9

Джерело: складено за даними Держкомстату України [8; 9]

У 2005-2010 роках існувала негативна тенденція випереджального зростання витрат на виробництво продукції над темпами зростання прибутку. В 2007 році показники рентабельності зменшуються за рахунок збільшення витрат як операційної, так і всієї діяльності.

У 2008 році рівень рентабельності мав від'ємне значення внаслідок фінансової кризи в Україні. Але вже в 2009-2010 рр. спостерігається зростання рентабельності до 2,9 і 1,9 відповідно.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств харчової промисловості свідчить про їх нелегкий фінансовий стан.

Для подолання такого становища підприємствам потрібно досконало проаналізувати та спланувати свою майбутню діяльність так, щоб їх фінансовий стан поліпшувався. Має бути структурна переорієнтація нашої економіки. Підприємствам треба випускати продукт, який був би конкурентоспроможним на світовому ринку. Потрібна докорінна реконструкція багатьох підприємств і виробництв харчових галузей та оснащення їх сучасною технікою, та з ціллю підвищення продуктивності праці та фондівіддачі основних засобів – удосконалення процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємством.

На сучасному етапі більшість підприємств харчової промисловості України використовують інформацію переважно безсистемно, тоді як частка, яка припадає на функції інформаційного забезпечення, є досить ваговою. Успіх підприємства все більшою мірою залежить від того, наскільки є досконалою економічна інформація, основне призначення якої полягає у створенні загальних інформаційних, організаційних, нормативно-правових та фінансово-матеріальних умов для ефективного функціонування підприємства як дієвого способу підвищення ефективності його діяльності в цілому.

На підприємствах переробної промисловості використання у роботі інформаційно-комунікаційних технологій становить 86,2 % загальної кількості підприємств, які взяли участь в обстеженні, проведеного державною службою статистики на 25.04.2011, що менше ніж в інших галузях (найбільший показник – 98,6 % – підприємства, що здійснюють діяльність у галузі грошового посередництва, надання кредитів, страхування) [6]. Майже вся продукція – 699,6 млрд. грн, що становить 99,0 % обсягу продукції усіх підприємств, які взяли участь в обстеженні – випускається на тих підприємствах, що регулярно використовують інформаційні технології. При цьому частка кількості таких підприємств становить 86,2 % від загальної кількості підприємств. Цікаво, що частка працівників, на цих підприємствах (із застосуванням інформаційних технологій) становить всього 17,8 % від загальної кількості працівників всіх підприємств, які взяли участь в обстеженні, а обсяг реалізованої продукції становить 99,0 %. Таким чином, обсяг реалізованої продукції на 1 працівника на підприємствах з регулярним використанням інформаційних технологій більше в 47,7 разів, ніж на підприємствах без використання інформаційних технологій.

Актуальність інформаційного забезпечення управління підприємствами харчової промисловості є беззаперечною й стратегічно важливою в умовах розв'язання завдань подолання кризових явищ у галузі та досягнення сталого економічного зростання. Ключовою умовою досягнення стійкості розвитку господарської діяльності є відповідне інформаційне забезпечення процесу ухвалення управлінських рішень, а також подальший розвиток їх реалізації. Інформаційне забезпечення управління має на увазі надання управляючому суб'єкту інформації про керований об'єкт. Інформація необхідна для реалізації функцій управління підприємством. Спотворення, недостатність і невчасність інформації спричиняє зниження ефективності управління, збільшення ризиків у діяльності підприємницьких структур, погіршення економічних і фінансових показників.

Найважливішим аспектом при формуванні ефективної системи інформаційного розвитку підприємств харчової промисловості виступає оцінка ступеня інформаційного забезпечення функціональних процесів підприємства [2]. Її проведення передбачає застосування переліку показників, що згруповані у декілька груп:

1) «Показники розвитку інформаційних технологій»: ступінь автоматизації управлінських задач; рівень забезпечення співробітників засобами зв'язку і комунікації, розвиток структури комп'ютерної мережі за технічними характеристиками, рівень розвитку інформаційних технологій, кадровий потенціал розвитку інформаційної системи;

2) «Показники інформаційного забезпечення»: своєчасність інформації, повнота інформації, корисність інформації, захищеність інформації, доступність інформації тощо;

3) «Показники рівня взаємодії інформаційних потоків»: прозорість інформації про фінансове положення підприємства, наявність оперативної інформації про ситуацію, що змінюється; ступінь інтеграції внутрішніх інформаційних потоків у зовнішнє інформаційне середовище; наявність і ефективність маркетингових інформаційних систем; рівень розвитку і ресурсної забезпеченості інформаційної системи, застосування інтегрованих моделей інформаційного забезпечення.

Як зазначає Плескач В. [4], «...інформаційні технології є силою, яка спричиняє модернізацію. Вони допомагають компаніям підвищити економічну ефективність, а їх співробітникам – збільшити продуктивність праці, забезпечуючи тим самим можливість розширити випуск продукції і збільшити зарплати. Темпи росту електронної комерції обганяють темпи росту традиційної торгівлі, а кількість людей, що використовують Інтернет у всьому світі, збільшилася у 4-5 разів. Для реалізації потенціалу зростання економіки у довгостроковій перспективі необхідно, щоб переваги цифрової економіки прийшли від виробників інформаційних технологій у традиційні галузі і роздрібну торгівлю».

Висновки і пропозиції. Аналіз основних тенденцій розвитку харчової промисловості за останні роки дозволяють зробити такі висновки:

- розвиток підприємств харчової промисловості залежить від загальноекономічної ситуації в країні та світу загалом, стану сировинної бази та купівельної спроможності населення;

- сприятливі природні агрокліматичні умови – це потужний виробничий потенціал для ефективного розвитку харчової промисловості України; зручне географічне розташування з розвинутою системою транспортних мереж, що дає можливість розширювати експортно-імпорتنі зв'язки, значна кількість прибуткових підприємств галузі, наявність кваліфікованого трудового і управлінського потенціалу тощо є сильними сторонами розвитку галузі;

- розвиток підприємств харчової промисловості гальмують такі фактори, як зниження купівельної спроможності населення внаслідок інфляції, нестача оборотних коштів для закупівлі сировини, збитковість сільського господарства, відсутність чіткої інноваційної політики, висока вартість зарубіжних технологій;

- ефективність розвитку харчової промисловості значною мірою залежить від управління цією галуззю та належного інформаційного забезпечення.

Отже, постає проблема забезпечення зростання виробництва та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, вирішення якої неможливе без удосконалення інформаційного забезпечення як системного процесу управління підприємствами. Інформаційне забезпечення діяльності підприємств залежить не тільки від наявності інформаційних ресурсів, а й від можливостей впровадження інформаційних інновацій, впорядкування інформаційних потоків підприємства, від вирішення проблем його ефективної інформаційної взаємодії із суб'єктами ринку [1]. Тому формування концепції комплексного інформаційного забезпечення діяльності підприємств харчової промисловості, застосування інтегрованих моделей інформаційного забезпечення управління підприємствами дозволить проаналізувати рух інформаційних потоків з метою виявлення ступеня забезпеченості необхідною і достатньою інформацією для проведення досліджень конкурентоспроможності і прийняття відповідних рішень, надасть змогу підвищити результати прийнятих рішень на якісно новий рівень, що сприятиме удосконаленню процесу управління підприємством.

Застосування сучасного обладнання, використання новітніх високоефективних інформаційних технологій та підготовка висококваліфікованих наукових та професійних кадрів дозволить у короткий термін підвищити якісні та економічні показники харчових виробництв і вивести їх на передові позиції з точки зору конкурентоспроможності продукції. Викладені в статті теоретичні положення щодо збільшення ефективності інформаційного забезпечення діяльності підприємств харчової промисловості є необхідними при формуванні пріоритетів їх інформаційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Атре Ш. Структурный подход к организации баз данных: пер. с англ. / Ш. Атре. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 317 с.

2.Калініченко Л. Л. Інформаційне забезпечення процесів розвитку на промислових підприємствах / Л. Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 32. – 220 с.

3.Концепція Національної програми інформатизації від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/98_inf_c.html.

4.Плескач В. Л. Інформаційні системи та технології на підприємстві: підруч. / В. Л. Плескач, Т. Г. Затонацька. – К.: Знання, 2009. – 520 с.

5.Продовольчий комплекс України: стан і перспективи розвитку / Л. В. Дейнеко, А. О. Коваленко, П. І. Коренюк, Е. І. Шелудько; за ред. Б. М. Данилишина. – К.: Наук. думка, 2007. – 276 с.

6.Статистичний бюлетень «Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах України» / Державна служба статистики України, ред. І. В. Калачова. – К.: Державна служба статистики України, 2011. – 48 с.

7.Статистическая информация [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iaa.kiev.ua.

8.Статистичний щорічник України за 2010 рік: збірник / Держ. комітет статистики України; ред. О. Г. Осауленко. – К.: Консультант, 2011. – 560 с.

9.Україна у цифрах у 2010 році: статистичний довідник / [за ред. О. Г. Осауленка]. – К.: Державний комітет статистики України, Консультант, 2011. – 252 с.